

TOMASZ FATALSKI
UNIwersytet Warszawski

„NESTOR MUZYKÓW POLSKICH”?
JÓZEF BRZOWSKI I JEGO RODZINA W ŚWIETLE DOKUMENTÓW
METRYKALNYCH

Józef Brzowski (1805–88), w uznaniu zasług nazwany przez Zygmunta Noskowskiego (1846–1909) nestorem muzyków polskich¹, był jedną z ważniejszych postaci warszawskiego życia muzycznego XIX wieku. Sylwetka Brzowskiego została w podstawowym stopniu zarysowana w kilku opracowaniach². Był on nie tylko kompozytorem, krytykiem muzycznym i cenionym pedagogiem, lecz także autorem intrygujących wspomnień z podróży zagranicznych, częściowo opublikowanych w stołecznej prasie pod koniec XIX wieku³. Urodził się i mieszkał w Warszawie, pobierał lekcje

- 1 Zygmunt Noskowski, „Refleksje muzyczne. Dola kompozytora”, *Kurjer Warszawski* 68 (1888) nr 350, s. 1–2.
- 2 Noty biograficzne ukazały się jeszcze za życia muzyka, m.in.: Oskar Kolberg, „Brzowski (Józef)”, *Encyklopedia powszechna*, red. Samuel Orgelbrand, t. 4, Warszawa 1860, s. 500; Emanuel Kania, „Józef Brzowski”, *Kłosa* 43 (1886) nr 1108, s. 197–198; „Brzowski (Józef)”, *Słownik muzyków polskich dawnych i nowoczesnych*, red. Albert Sowiński, Paryż 1874, s. 42. Późniejsze publikacje zasadniczo bazują na informacjach podanych za życia kompozytora, m.in.: „Brzowski Józef”, w: *Słownik muzyków polskich*, red. Józef Chomiński, t. 1, Kraków 1964, s. 56–57; „Brzowski Józef”, w: *Słownik Biograficzny Teatru Polskiego 1765–1965*, red. Zbigniew Raszewski, Warszawa 1973, s. 71; Stanisław Lachowicz, „Brzowski Józef”, w: *Encyklopedia Muzyczna PWM*, red. Elżbieta Dziębowska, t. 2, Kraków 1979, s. 50–51; Maria Bodnar, „Józef Brzowski. Przyczynek do polskiej kultury muzycznej XIX wieku”, *Kamerton* 40/41 (2001), s. 49–57; Ewa Talma-Davous, „Józef Brzowski”, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, https://chopin.nifc.pl/pl/chopin/osoba/4138_brzowski_jozef, dostęp 30 IV 2022.
- 3 Opublikowane fragmenty pamiętników zostały zebrane przez Marię Bodnar, opatrzone ograniczonym aparatem krytycznym i zamieszczone w czasopiśmie *Kamerton*, zob.: Józef Brzowski, „Pamiętnik”, red. Maria Bodnar, *Kamerton* 42/43 (2002), s. 50–85, 44/45 (2003), s. 65–126. Zostały one także przetłumaczone na język włoski, angielski i francuski, zob.: Marie-Paule Rambeau, Ewa Talma-Davous, „Józef Brzowski: un musicista polacco nella Parigi musicale della Monarchia di luglio = Józef Brzowski: a Polish Musician in the Parisian Musical World of the July Monarchy = Józef Brzowski: un musicien polonais dans le Paris musical de la Monarchie de Juillet”, w: *Chopin e il suono di Pleyel. Arte e musica nella Parigi romantica = Chopin and the Pleyel Sound. Art and Music in Romantic Paris = Chopin et le son Pleyel. Art et musique dans le Paris romantique*, red. Florence Gétreau, Briosco 2010, s. 82–157.

muzyki u swojego szwagra, Karola Kurpińskiego (1785–1857). Był przyjacielem Fryderyka Chopina⁴. Studiował w Konserwatorium Warszawskim, został wiolonczelistą w orkiestrze Teatru Narodowego, następnie pełnił w nim funkcję dyrygenta opery i baletu. Odbił kilka podróży artystycznych, a od 1861 r. był zatrudniony jako inspektor Instytutu Muzycznego Warszawskiego. Kompozytor, cierpiący na astmę, zmarł w Warszawie w grudniu 1888 roku.

W opracowaniach dotyczących Brzowskiego występują rozbieżności i braki w datowaniu poszczególnych wydarzeń z jego życia rodzinnego. Jedną ze szczególnie problematycznych kwestii jest data urodzenia muzyka. W literaturze przedmiotu podawano ją w różnych wariantach: 22 XI 1803 lub 1805 albo po prostu rok 1803, 1804 lub 1805. W wyniku kwerendy w księgach metrykalnych warszawskiej parafii św. Andrzeja odnalazłem metrykę chrztu Brzowskiego z 18 IV 1805 r.:

Aprilis 1805ti Anni

[...]

18 [Aprilis.] Idem qui supra [Joannes Powahl] baptisavi Infantem Josephum Simonem filiu[m] Caroli Brzoski et Theclæ L[egitimorum] C[oniu]gum status Civilis Ex Leszno N[ume]ro 703 Patrini Simon Stanecki Carolina Klecerowa⁵.

W metryce nie odnotowano daty urodzenia chłopca. Ze względu na wysoką śmiertelność noworodków zalecano, aby dzieci chrzcilić możliwie najszybciej, do dziewięciu dni po urodzeniu. Pod koniec XVIII w. w warszawskiej parafii św. Krzyża ponad 52% dzieci ochrzczono do trzech dni po urodzeniu, a jedynie 5% po upływie więcej niż dwóch tygodni⁶. Można założyć, że Brzowski urodził się około połowy kwietnia 1805 roku. Rodzice chłopca mieszkali wówczas w domu przy ulicy Leszno pod numerem hipotecznym 703, odpowiadającym późniejszemu numerowi domu 62 (są to dzisiejsze okolice gmachu Sądu Okręgowego przy al. „Solidarności” 127).

Pierwotnie w metryce chrztu zapisano nazwisko kompozytora jako „Broski”, a korekta⁷ została dokonana na mocy załączonego do księgi polecenia z 20 VII 1835 r.,

4 *Korespondencja Fryderyka Chopina*, red. Zofia Helman, Zbigniew Skowron, Hanna Wróblewska-Straus, t. 2, cz. 1, 1831–1838, Warszawa 2017, s. 623–626.

5 Akt w tłumaczeniu na język polski brzmi: „Kwiecień 1805 roku [...] 18 [kwietnia.] Ten, który powyżej [Jan Powahl], ochrzciłem Józefa Szymona, syna Karola Brzoskiego i Tekli, prawnych małżonków, stanu mieszczańskiego, z Leszna numer 703, chrzestni: Szymon Stanecki, Karolina Klecerowa”. Akt chrztu Józefa Szymona Brzowskiego, Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie (dalej: AAW), księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej św. Andrzeja w Warszawie, zespół 9159/0, jednostka 102 (księga chrztów 1799–1813), s. 382; online: https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=8&zs=9159d&sy=102&kt=7&plik=str_382-383.jpg, dostęp 30 IV 2022.

6 Cezary Kukło, *Rodzina w osiemnastowiecznej Warszawie*, Białystok 1991, s. 103–106.

7 Do treści metryki chrztu dodano adnotację „– Cor:[rectio] ex Mand:[ato] d.[ie] 20/7 [18]35 № 1375”, odnoszącą się do załączonego do księgi dokumentu.

skierowanego do ówczesnego proboszcza parafii, Macieja Węgierskiego (1760?–1836) przez konsyсторz generalny Archidiecezji Warszawskiej⁸:

Do № [strony] 382

N° 1375. w Warszawie dnia 20. M[iesi]ca Lipca 1835. r.

Konsyсторz Jeneralny Archidyecezyi Warszawskiéy

Do J[asnie] W[ielmożnego] J[ego]ści X[iędza] [Macieja] Węgierskiego Dziekana Metropolitarnego Warszawskiego Proboszcza Kościoła Parafialnego S[więte]g^o Andrzeja

Polegając na Akcie jedynactwa Józefa Brzowskiego przez rodziców Karola i Tekli małżonków Brzowskich na dniu 6. Maja 1829 r. w Urzędzie Kommissarza Policji Cyrkułu IV. Miasta Stołecznego Warszawy zeznanego, w którym nazwisko oca wyraźnie iest tak własnoręcznie iak i od Urzędu wypisane Brzowski, nie zaś Broski, iak iest wyrażono w Metryce Chrztu wspomnionego Józefa pod dniem 18. Kwietnia 1835. r. [sic!] w księgach kościelnych Parafii S[więte]g^o Andrzeja, upoważnia J.W.JX. Proboszcza do uczynienia żądanej przemiany Broski na Brzowski i wydania w zwyczajnéy formie Extraktu stronie interesowanéy. Konsyсторz nadto z téy ieszcze uwagi skłania się do zarządzenia w mowie będącéy poprawki, że s[więte]j p[amięci] J[asnie] X[iędz] Powahl origine Niemiec chrzcil go i zapisywał metrykę, któremu nazwisko Brzowski było trudnem do napisania w właściwem brzmieniu. Ninieysze upoważnienie zachować każe JWJX. Prałat przy księgach poprawionéy Metryki dla śladu z czyiego polecenia takowe sprostowanie nastąpiło. –

X[iędz] P[awel] Straszynski Adm[inistrator] Archid[ioecesis]

Wzmiankowany w dokumencie akt jedynactwa, sporządzony w 1829 r. przez rodziców kompozytora, pozwalał Józefowi uniknąć obowiązkowej służby wojskowej⁹. Niezgodność nazwiska w metryce chrztu z używanym przez muzyka spostrzeżono, gdy wystąpił on o wydanie odpisu aktu, niezbędnego do zawarcia małżeństwa¹⁰. Wzmiankowany ksiądz Jan Powahl (1740–1812), skrytykowany za nieumiejętność zapisania nazwiska Brzowskiego, był eksjezuitą z Wielkopolski, dawniej nauczycielem języka niemieckiego w szkole wojewódzkiej (dawnym kolegium jezuickim) w Pułtusku, scharakteryzowanym wówczas jako „zdatny, pilność dokładna, obyczaje przykładne, mniej jednak przyjemne”¹¹.

8 Pisownia oryginalna. Polecenie konsyсторza generalnego Archidiecezji Warszawskiej numer 1375, AAW, księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej św. Andrzeja w Warszawie, zespół 9159/0, jednostka 102 (księga chrztów 1799–1813), s. 383–384; online: https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=8&zs=9159d&sy=102&kt=7&pplik=str_382-383.jpg, dostęp 30 IV 2022.

9 Brzowski był jedynym synem swoich rodziców. Jedynacy, ze względu na obowiązek opieki nad rodzicami, byli zwolnieni ze służby wojskowej na mocy prawa wydanego przez Aleksandra I, ogłoszonego 30 XI 1816 r., zob.: *Dziennik praw Królestwa Polskiego* [1816], t. 2, nr 9, Warszawa 1816, s. 153.

10 Odpis ten został sporządzony 23 VII 1835 roku. Odpis metryki chrztu Józefa Szymona Brzowskiego, Archiwum Państwowe w Warszawie (dalej: APW), akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Nawiedzenia NMP w Warszawie, zespół 72/160/0, jednostka 60 (aneksy 1835, tom II), k. 204.

11 Jan Poplatek, *Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej*, Kraków 1974, s. 214.

Rodzice kompozytora, Karol Brzowski i Tekla z domu Przeździecka, mieli oprócz syna prawdopodobnie cztery córki. Pierwsza z nich, Karolina, była uczennicą Szkoły Dramatycznej; zmarła 6 II 1813 r. w wieku piętnastu lat¹² „z wielką stratą dla sztuki polskiej”¹³. Druga córka, ochrzczona 20 I 1800 r. jako Dorota Zofia¹⁴ (używała tylko drugiego imienia), była aktorką Teatru Narodowego. Jako jedenastolatka miała urodzić syna swojego nauczyciela, już wówczas cenionego w Warszawie dyrygenta Karola Kurpińskiego¹⁵. Cztery lata później para zawarła małżeństwo cywilne 6 IV¹⁶, a kościelne 10 IV 1815 roku¹⁷. Od tego czasu Brzowska występowała pod nazwiskiem męża, a karierę sceniczną zakończyła dopiero w 1842 roku¹⁸. Kurpiński zmarł 18 IX 1857 r., o czym urzędnika stanu cywilnego zawiadomił Józef Brzowski tego samego dnia¹⁹; warto nadmienić, że Brzowski odziedziczył po szwagrze cenną kolekcję muzykaliów, w tym szesnastowieczną tabulaturę z krakowskiego klasztoru św. Ducha²⁰. Zofia Kurpińska zmarła 28 VI 1879 roku²¹.

Trzecią siostrą Brzowskiego była Tekla Karolina Beatrycze Klementyna, urodzona 18 X 1809 r.²², zmarła 17 IX 1811 roku²³. Personalioń czwartej córki Brzowskich

12 *Gazeta Warszawska* 1813 nr 14, s. 205.

13 „Brzowska (Karolina)”, *Słownik muzyków polskich dawnych i nowoczesnych*, red. Albert Sowiński, Paryż 1874, s. 41–42.

14 W literaturze jako data urodzenia Brzowskiej podawany jest 19 stycznia. Księga z metryką chrztu z warszawskiej parafii pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny spłonęła podczas II wojny światowej, natomiast zachował się odpis aktu chrztu sporządzony 3 IV 1815 r., konieczny do zawarcia małżeństwa z Kurpińskim. Odpis aktu chrztu Doroty Zofii Brzowskiej, APW, akta stanu cywilnego gminy warszawskiej II cyrkułu, zespół 72/184/0, jednostka 76 (aneksy 1815), numer 44.

15 Informację tę podał do wiadomości Jakub Mateusz Lis podczas *II Sympozjum historyków muzyki XIX wieku* w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk w dn. 12 III 2020 roku.

16 Akt ślubu Karola Kurpińskiego i Zofii Brzowskiej, APW, akta stanu cywilnego gminy warszawskiej II cyrkułu, zespół 72/184/0, jednostka 24 (akta małżeństw 1815), k. 48v, akt 44; online: <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/skan/-/skan/3d5bb0255fb8e5eca642e161a634e3bfcfb45a061a9254326cb2643826311432>, dostęp 30 IV 2022.

17 Metryka ślubu Karola Kurpińskiego i Zofii Brzowskiej, AAW, księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej św. Jana Chrzciciela w Warszawie, zespół 9233/0, jednostka 314 (księga zaślubionych 1802–1817), s. 598–599, akt 48; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=8&zs=9233d&csy=314&kt=1&pplik=335.JPG>, dostęp 30 IV 2022.

18 „Kurpińska Zofia”, *Słownik Biograficzny Teatru Polskiego*, s. 354.

19 Akt zgonu Karola Kurpińskiego, APW, akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej św. Andrzeja w Warszawie, zespół 72/159/0, jednostka 27 (akta zgonów 1857), k. 99v, akt 396; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=1&zs=0159d&csy=1857&kt=3&pplik=395-398.jpg>, dostęp 30 IV 2022.

20 Jan Prosnak, „Kolekcjonerstwo muzyczne w Warszawie w latach 1850–1914”, w: *Kultura muzyczna Warszawy drugiej połowy XIX wieku*, red. Andrzej Spóz, Warszawa 1980, s. 305–306.

21 *Kurjer Codzienny* 15 (1879) nr 143, s. 2.

22 Akt urodzenia Tekli Klementyny Brzowskiej, APW, akta stanu cywilnego gminy warszawskiej IV cyrkułu, zespół 72/186/0, jednostka 1 (akta urodzeń 1808–09), k. 236v, akt 320; online: <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/skan/-/skan/9cafb3612fd778b4c49a97355954d07454621317eb306486dd5d10f7454692ae>, dostęp 30 IV 2022.

23 Akt zgonu Tekli Klementyny Brzowskiej, APW, akta stanu cywilnego gminy warszawskiej IV cyrkułu, zespół 72/186/0, jednostka 11 (akta zgonów 1811), k. 107v, akt 307; online: <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/skan/-/skan/f9498738cbcdf9b9c48242a636fb4151ebd36e5ead1b778a190d8f39d132d832>, dostęp 30 IV 2022.

dotychczas nie udało mi się ustalić. Na początku lat pięćdziesiątych mieszkała ona na warszawskiej Woli, utrzymując swoją owdowiałą matkę Teklę, zmarłą 18 I 1851 r. w wieku 78 lat²⁴. Ze względu na niekompletność archiwaliów nie zdołałem także ustalić dokładnej daty śmierci ojca Józefa Brzowskiego, Karola – zmarł on po roku 1829, a przed 1835, prawdopodobnie w 1831 roku²⁵.

Józef Brzowski ożenił się 22 VIII 1835 r. w kościele pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Warszawie z Anną Elżbietą Dücker z domu Ketschon²⁶, córką Krzysztofa i Agnieszki Boguszyńskiej vel Bogusińskiej²⁷. Żona Brzowskiego była wdową po Karolu Fryderyku Dückerce (ok. 1764–1834)²⁸, z którym miała syna Artura Aleksandra (1818–77). Małżonkowie w chwili śmierci Dückerta byli rozwiedzeni²⁹.

Brzowski i Dückerowa mieszkali ze sobą przed ślubem od dziewięciu miesięcy w domu Ignacego Dominika Fijałkowskiego (1783–1855), cenionego lekarza, wówczas dyrektora Instytutu Położniczego w Warszawie, przy ulicy Świętojerskiej pod numerem hipotecznym 1777 (dzisiejsze okolice skrzyżowania ulic Bonifratskiej

24 Akt zgonu Tekli Brzowskiej, APW, akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej św. Stanisława i Wawrzyńca w Warszawie, zespół 72/179/0, jednostka 25 (księga urodzeń, małżeństw, zgonów 1851), s. 132, akt 9; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=1&czs=0179d&csy=1851&kt=3&plik=007-012.jpg>, dostęp 30 IV 2022.

25 W 1829 r. zeznawał w sprawie jedynactwa syna. W akcie ślubu Józefa Brzowskiego odnotowano, że ojciec pana młodego nie żyje. W księdze zgonów parafii św. Andrzeja w Warszawie z 1831 r. akt 522 zawierał informacje o śmierci Karola Brzoskiego, jednak księga ta przypadła, skutkiem czego nie można zweryfikować, czy zmarły był ojcem Józefa Brzowskiego. Zachował się jedynie skorygowany, niezawierający żadnych bliższych informacji. *Skorowidz Zmarłych od 1826. do 1845. r.*, AAW, księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej św. Andrzeja w Warszawie, zespół 9159/0, jednostka 701, k. 88v; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=8&czs=9159d&csy=701&kt=6&plik=SkZ-02.jpg>, dostęp 30 IV 2022.

26 Inne formy jej nazwiska pojawiające się w dokumentach to: Ketschoń, Kietschon, Kutschon.

27 Akt ślubu Józefa Brzowskiego i Anny Elżbiety Dücker, APW, akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Nawiedzenia NMP w Warszawie, zespół 72/160/0, jednostka 10 (akta urodzeń, ślubów, zgonów 1835), s. 1158, akt 168; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=1&czs=0160d&csy=1835&kt=2&plik=168-169.jpg>, dostęp 30 IV 2022.

28 Dücker, notowany także jako Dykiert, pochodził z Drezna, był warszawskim bankierem wyznania ewangelickiego, właścicielem Pałacu pod Czterema Wiatrami przy ul. Długiej 38/40 (dziś jeden z gmachów Ministerstwa Zdrowia), od 1832 r. dyrektorem Nowej Resursy Kupieckiej, zob.: Eugeniusz Szulc, *Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Warszawie. Zmarli i ich rodziny*, Warszawa 1989, s. 102–103. Anna Elżbieta Ketschon była jego drugą żoną; z pierwszą, Anną Marią z domu Gezung, miał kilkoro dzieci: najprawdopodobniej zmarłych w dzieciństwie Edwarda Ernesta (1796–?) i Wilhelminę Barbarę (1797–?) oraz Karola Gustawa (1801–1854).

29 Akt zgonu Karola Fryderyka Dückerta, APW, akta stanu cywilnego parafii ewangelicko-augsburskiej w Warszawie, zespół 72/0181/0, jednostka 7 (akta urodzeń, małżeństw i zgonów 1834), s. 22, akt 44; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=1&czs=0181d&csy=1834&kt=3&plik=043-046.jpg>, dostęp 30 IV 2022.

i Świętojerskiej)³⁰. Konkubinat stanowił przeszkodę w zawarciu małżeństwa religijnego; para otrzymała dyspensę 6 VII 1835 roku³¹.

Owoce ich związku była córka Jadwiga Wawrzyna, urodzona w Warszawie 25 II 1830 r., ochrzczona dopiero 30 X 1835 r.³², już po ślubie Brzowskiego. Dzieci nieślubne w tym okresie miały zdecydowanie gorszą pozycję społeczną, ponadto nie mogły dziedziczyć majątku ani nazwiska ojca³³. Aby tego uniknąć, Jadwiga została zarejestrowana w momencie, gdy jej rodzice byli już małżeństwem, choć samo prawne uznanie dziecka za własne przez Brzowskiego nastąpiło 29 V 1835 r., przy okazji zawierania umowy przedślubnej³⁴. Mimo to córkę muzyka, cenioną pianistkę, spotykała stygmatyzacja społeczna, której wyraz dał w swoich pamiętnikach Teodor Tomasz Jeż (właściwie Zygmunt Miłkowski, 1824–1915), wyrażając niepewność co do ojcostwa Brzowskiego³⁵. Matką chrzestną Jadwigi była Antonina Kuberska, występująca w zastępstwie nieobecnej podczas ceremonii Zofii Kurpińskiej, zaś ojcem chrzestnym został Aleksander Iwanowicz Dmitriew-Mamonow (1787–1836), malarz batalistyczny, generał major wojsk carskich, zaangażowany w tłumienie powstania listopadowego³⁶.

Żona Brzowskiego, Anna Elżbieta, zmarła 17 II 1843 r, w wieku 48 lat, „po długich i ciężkich cierpieniach”³⁷. Być może jeszcze za jej życia Brzowski nawiązał romans z Florentyną Górecką, córką Augusta i Marianny z domu Juśkiewicz vel Jóźkiewicz³⁸. Już 5 XII 1843 r. na świat przyszedł syn Brzowskiego i Góreckiej, Aleksander³⁹. Kom-

30 Zaświadczenie Ignacego Fijałkowskiego, APW, Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Nawiedzenia NMP w Warszawie zespół 72/160/0, jednostka 60 (aneksy 1835, tom II), k. 201.

31 Dyspensa udzielona przez Pawła Straszynskiego Józefowi Brzowskiemu i Annie Elżbiecie Dücker, tamże, k. 202.

32 Akt urodzenia Jadwigi Wawrzyny Brzowskiej, APW, akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Nawiedzenia NMP w Warszawie, zespół 72/160/0, jednostka 10 (akta urodzeń, ślubów, zgonów 1835), s. 408, akt 815; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=1&zs=0160d&sy=1835&kt=1&pplik=815-818.jpg>, dostęp 30 IV 2022.

33 Zob.: Magdalena Teleszewska, „Status prawny dzieci nieślubnych na ziemiach polskich w dobie zaborów w świetle Kodeksu Cywilnego Napoleona”, *Czasopismo Prawno-Historyczne* 66 (2014) nr 1, s. 383–391.

34 Zob.: Akt ślubu Józefa Brzowskiego i Anny Elżbiety Dücker (zob. przyp. 27).

35 Teodor Tomasz Jeż (Zygmunt Miłkowski), *Od kolebki przez życie. Wspomnienia*, t. 3, Kraków 1937, s. 452.

36 „Dmitriyev-Mamonov Aleksandr Ivanovich” [Дмитриев-Мамонов Александр Иванович], *Napoleonovskaya epokha: istoriya i rekonstruktsiya*, online: <http://napoleonic.ru>, dostęp 30 IV 2022.

37 *Kurjer Warszawski* 1843 nr 47, s. 217.

38 Odnalezienie aktu urodzenia Góreckiej było niemożliwe już w połowie XIX wieku. Z tej przyczyny przed zawarciem małżeństwa z Brzowskim 18 VII 1849 r. Górecka stawiała się w Sądzie Pokoju cyrkulu drugiego w Warszawie i wystąpiła o sporządzenie aktu znania, zawierającego zeznania dwóch świadków: Michała Kwiatkowskiego i Jana Głownickiego, którzy zaświadczyli, że Górecka jest panną wyznania rzymskokatolickiego w wieku 29 lat. Dokument ten zastępował odpis aktu urodzenia, konieczny do zawarcia małżeństwa. Akt znania Florentyny Góreckiej, APW, akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej św. Jana Chrzciciela w Warszawie, zespół 72/161/0, jednostka 167 (aneksy do akt małżeństw 1849), k. 518.

39 Akt chrztu Aleksandra Brzowskiego, AAW, księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej św. Jana Chrzciciela w Warszawie, zespół 9233/0, jednostka 140 (księga chrztów 1854–1856), s. 332, akt 663; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=8&zs=9233d&sy=140&kt=3&skan=663-666.jpg>, dostęp 30 IV 2022.

pozytor zalegalizował związek z matką swojego dziecka w dniu 25 VIII 1849 roku⁴⁰. Co ciekawe, wcześniej Górecka zamierzała zawrzeć małżeństwo w obrzędku prawosławnym z Aleksandrem Krupienikowem, zdymisjonowanym urzędnikiem dziewiątej klasy (radcą tytularnym); mimo ogłoszonych zapowiedzi, do ślubu nie doszło⁴¹. Syn Brzowskiego i Góreckiej, podobnie jak jego przyrodnia siostra, został ochrzczony dopiero po ślubie rodziców, 24 X 1856 roku. Aleksander Brzowski, uczeń Szkoły Dramatycznej, zmarł 17 I 1858 r.⁴² w wieku zaledwie piętnastu lat „po krótkiej lecz ciężkiej chorobie”⁴³.

Józef Brzowski przeżył 83 lata. Na nagrobku kompozytora na Cmentarzu Powązkowskim zapisano, że zmarł w wieku 85 lat, a jako datę jego śmierci podano 3 XII 1888 r.⁴⁴, taka informacja podawana jest także w literaturze przedmiotu. Tymczasem w akcie zgonu muzyka, sporządzonym 5 XII (23 XI w kalendarzu juliańskim) 1888 r., zapisano, że Brzowski zmarł „wczoraj o siódmej rano”, tj. 4 grudnia⁴⁵. Pierwszy anons prasowy o śmierci kompozytora wydrukowano w *Kurjerze Warszawskim* 4 XII: „w dniu wczorajszym rozstał się z tym światem nestor muzyków naszych, sędziwy Józef Brzowski”⁴⁶; z kolei w wydaniu z następnego dnia napisano, że Brzowski zmarł 4 XII⁴⁷. W kolejnych dniach w polskiej prasie zamieszczono nekrologi i wspominki

40 Akt ślubu Józefa Brzowskiego i Florentyny Góreckiej, APW, akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej św. Jana Chrzciciela w Warszawie, zespół 72/161/0, jednostka 24 (akta urodzeń, ślubów, zgonów 1849), s. 572, akt 161; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=1&zs=0161d&sy=1849&kt=2&plik=161-162.jpg>, dostęp 30 IV 2022. Zob. także: Janina Siwkowska, *Nokturn czyli Rodzina Fryderyka Chopina i Warszawa w latach 1832–1881*, t. 2, Warszawa 1988, s. 121–122.

41 Zaświadczenie o odbytych zapowiedziach przedmażeńskich Aleksandra Krupienikowa i Florentyny Góreckiej, APW, akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej św. Jana Chrzciciela w Warszawie, zespół 72/161/0, jednostka 167 (aneksy do akt małżeństw 1849), k. 519.

42 Akt zgonu Aleksandra Brzowskiego, AAW, księgi metrykalne parafii rzymskokatolickiej św. Jana Chrzciciela w Warszawie, zespół 9233/0, jednostka 521 (księga zgonów 1857–1859), s. 15, akt 44; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=8&zs=9233d&sy=521&kt=2&skan=040-045.jpg>, dostęp 30 IV 2022.

43 *Kurjer Warszawski* 1858 nr 16, s. 73. Według nekrologu Brzowski w chwili śmierci miał 17 lat.

44 Pełna inskrypcja nagrobna kompozytora brzmi: „Ś.P. | JÓZEF BRZOWSKI | B. INSPEKTOR INSTYTUTU | MUZYCZNEGO | ZM. D. 3 GRUDNIA 1888 R. | W WIEKU 85 | PROSI O WES-TCHNIENIE DO BOGA | Ś.P. | FLORENTYNA Z GĄRECKICH [sic!] | BRZOWSKA | ŻYŁA LAT 86 ZM. D. 27 SIERP. 1905 R.”. Odpis inskrypcji nagrobnej zamieszczono w: Edward Wrocki, *Nekropol muzyczny. Powązki w Warszawie*, Warszawa 1925, s. 55, oraz na portalu Warszawskie Zabytkowe Pomniki Nagrobne, https://cmentarze.um.warszawa.pl/pomnik.aspx?pom_id=456, dostęp 30 IV 2022.

45 W oryginale w języku rosyjskim: „вчера въ семь часовъ утра”. Akt zgonu Józefa Brzowskiego, APW, akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej św. Krzyża w Warszawie, zespół 72/158/0, jednostka 117 (akta zgonów 1888), k. 277v, akt 1660; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=1&zs=0158d&sy=1888c&kt=3&plik=1660-1662.jpg>, dostęp 30 IV 2022.

46 *Kurjer Warszawski* 68 (1888) nr 336, s. 3.

47 *Kurjer Warszawski* 68 (1888) nr 337, s. 4.

o Brzowskim, odnotowujące jego zgon⁴⁸ lub 4 XII⁴⁹, albo w ogóle nie podające daty śmierci⁵⁰. Te rozbieżności mogą wynikać z przedwczesnego uznania muzyka za zmarłego przez rodzinę, prawdopodobnie już od kilku dni będącego w agonii. Żona kompozytora, Florentyna Brzowska, zmarła 27 VIII 1905 r. w wieku 87 lat⁵¹.

Córka Józefa Brzowskiego z pierwszego małżeństwa, Jadwiga Wawrzyna⁵², była pianistką międzynarodowej sławy. Rozpoczęła karierę koncertową w wieku niespełna dziesięciu lat – już w styczniu 1840 r., o czym donosiła warszawska prasa⁵³. Brzowska odbyła kilka tournées; występowała m.in. we Wrocławiu, w Wiedniu, Dreźnie, Berlinie, Frankfurtu, Strasburgu. Jesienią 1858 r. pianistka wyjechała do Stanów Zjednoczonych, aby na korzystnych warunkach objąć posadę nauczycielki muzyki w instytucie dla panien w Nowym Orleanie⁵⁴.

Podczas pobytu w Luizjanie Brzowska poznała francuskiego konsula Eugène'a Augusta Méjana (1814–74), hrabiego, syna dyplomaty Maurice'a Méjana (1765?–1823) i Françoise de Spielmann. Méjan był wdowcem po niemieckiej śpiewaczce, Pauline de Ahna, zmarłej 31 VIII 1858 r. w Nowym Orleanie na żółtą gorączkę⁵⁵, ojcem Stephanie Auguste Eugenie Pauline Aimée⁵⁶. Brzowska i Méjan otrzymali urzędową zgodę na zawarcie małżeństwa 8 V 1860 r.⁵⁷; 12 V Brzowska zakończyła karierę koncertową, wyąpiwszy po raz ostatni pod swoim nazwiskiem⁵⁸, a 26 V wyszła za Méjana w Nowym

48 *Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne* 5 (1888), nr 271, s. 560; paryskie *Wolne Polskie Słowo* 3 (1889) nr 32, s. 8.

49 *Biblioteka Warszawska* 48 (1889) nr 1, s. 159–160; w numerze *Kuriera Warszawskiego* z 6 XII napisano o „zmarłym wczoraj” Brzowskim, co odnosi się do 4 XII, zob.: *Kurjer Warszawski* 68 (1888) nr 338, s. 2.

50 *Słowo* 7 (1888) nr 273, s. 3; *Gazeta Narodowa* 27 (1888) nr 282, s. 2; *Przegląd Tygodniowy Życia Społecznego, Literatury i Sztuk Pięknych* 23 (1888) nr 50, s. 665; *Dziennik Poznański* 30 (1888) nr 284, s. 4.

51 Akt zgonu Florentyny Brzowskiej, APW, akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej św. Andrzeja w Warszawie, zespół 72/159/0, jednostka 156 (akta zgonów 1905), s. 1092, akt 647; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=1&zs=0159d&sy=1905&kt=3&plik=646-651.jpg>, dostęp 30 IV 2022.

52 Por.: „Brzowska (Jadwiga)”, *Słownik muzyków polskich dawnych i nowoczesnych*, s. 42–43; Alina Nowak-Romanowicz, „Brzowska-Mejean [!] Jadwiga”, w: *Słownik muzyków polskich*, t. 1, s. 56.

53 *Kurjer Warszawski* 20 (1840) nr 12, s. 57.

54 *Ruch Muzyczny* 2 (1858) nr 40, s. 320.

55 *Niederrheinische Musik-Zeitung für Kunstfreunde und Künstler* 8 (1860) nr 39, s. 312, *Gothaisches genealogisches Taschenbuch der freiherrlichen Häuser* 36 (1886), s. 234.

56 Urodzona 7 VII 1857 r., 21 IV 1877 r. wyszła za mąż za Wilhelma Ludwiga Georga Edmunda von Feilitzsch (1842–97), zmarła w pogoju 12 V 1885 r., zob.: *Gothaisches genealogisches Taschenbuch der freiherrlichen Häuser* 36 (1886), s. 234.

57 Licencja ślubna Eugène'a Augusta Méjana i Jadwigi (Hedvige) Brzowskiej, New Orleans Public Library, Marriage Licenses 3rd Justice, zespół VED678, jednostka 3 (Marriage Licenses 1859–1860), brak numeracji stron; online (w ograniczonym dostępie): <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S-7-95Y5-CK5>, dostęp 30 IV 2022.

58 *Ruch Muzyczny* 4 (1860) nr 38, s. 622–623.

Orleanie⁵⁹. Konsul wskutek swojej prokonfederackiej polityki podczas wojny secesyjnej został zwolniony w 1863 r. i razem z żoną powrócił do Europy⁶⁰. Para stawiała się 3 VI 1863 r. w urzędzie stanu cywilnego, aby dokonać w Paryżu rejestracji zagranicznego aktu małżeństwa z Nowego Orleanu⁶¹. Według wspomnień Teodora Tomasza Jeża, związek Brzowskiej i Méjana był nietrwały, para rozstała się krótko po powrocie do Europy⁶². Były konsul spędził resztę życia w Hawanie, gdzie zmarł na żółtą gorączkę 23 XI 1874 roku⁶³. Jego żona pozostała w Europie, mieszkała w Paryżu i Brukseli, gdzie z sukcesami upowszechniała twórczość kompozytorską swojego ojca.

Nie wiadomo, kiedy zmarła córka Brzowskiego; w literaturze przedmiotu podawana jest data roczna 1886. Wiadomo, że Brzowska-Méjan 22 V 1886 r. otworzyła w Paryżu kurs gry fortepianowej, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki Chopina⁶⁴, oraz że pojawiła się na koncercie w stolicy Francji 15 V 1892 r.⁶⁵; nie udało mi się znaleźć żadnych pewnych informacji na temat pianistki po tej dacie. Być może należy ją utożsamiać z notowaną w 1903 r. „Mme de Méjan”, nauczycielką gry na fortepianie w Abbeville⁶⁶.

~

Kompozycje Józefa Brzowskiego, krytykowane przez Józefa Sikorskiego (1815–96)⁶⁷ czy Władysława Żeleńskiego (1837–1921), nie utrzymały się w repertuarze – wspólnie bywają wykonywane sporadycznie i często jedynie we fragmentach, jak opera *Rejent z Flandrii, czyli Piwowar z Gandawy*, która nie doczekała się premiery scenicznej. Choć za życia Brzowski był jednym z ważniejszych muzyków w War-

59 Informacja na temat tego ślubu została zawarta w transkrypcji aktu małżeństwa Eugène'a Augusta Méjana i Jadwigi Wawrzyny (Hedvige Laure) Brzowskiej, Archives de Paris, Actes de mariage du 7e arrondissement, zespół V4E 796, jednostka 6 (Tables alphabétiques 30 mai 1863–22 août 1863), akt 354; online: <https://archives.paris.fr/arkotheque>, dostęp 30 IV 2022.

60 Stève Sainlaude, *France and the American Civil War. A Diplomatic History*, przekł. Jessica Edwards, Chapel Hill 2019, s. 229.

61 Transkrypcja aktu małżeństwa Eugène'a Augusta Méjana i Jadwigi Wawrzyny (Hedvige Laure) Brzowskiej (zob. przyp. 59).

62 T.T. Jeż, *Od kolebki przez życie. Wspomnienia*, t. 3, s. 452.

63 S. Sainlaude, *France and the American Civil War*, s. 208; zob. też: *Kurjer Warszawski* 54 (1874) nr 281, s. 5.

64 *Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne* 3 (1886) nr 138, s. 210.

65 *Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne* 9 (1892) nr 21, s. 250.

66 *Annuaire des artistes et de l'enseignement dramatique et musical* 17 (1903), s. 1003.

67 W literaturze przedmiotu jako datę urodzenia wybitnego krytyka podaje się listopad lub grudzień 1813 roku. Na marginesie kwerendy źródłowej dotyczącej Brzowskich odnalazłem także metrykę urodzenia Sikorskiego, który przyszedł na świat 31 X 1815 r. w domu przy ulicy Gęstej w Warszawie, w domu pod numerem hipotecznym 2740 (późniejszy numer policyjny 4, dziś teren skweru Stanisława Jankowskiego „Agatona”) jako syn Józefa i Marianny z domu Zielińskiej. Nazwisko Sikorskiego zapisano w formie „Szychorski”. Identyfikacja tego dokumentu była możliwa dzięki zachowanemu odpisowi aktu chrztu, dostarczonego przez Sikorskiego przez jego ślubem z Marianną Łucją Teresą Chrzanowską w 1839 roku. Akt urodzenia Józefa Sikorskiego (Szychorskiego), APW, akta stanu cywilnego gminy warszawskiej VII cyrkułu, zespół 72/189/0, jednostka 21 (akta urodzeń 1815), k. 255v, akt 510; online: <https://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=1&czs=0189d&csy=120&kt=1&plik=510-511.jpg>, dostęp 30 IV 2022.

szawie, to krótko po śmierci został zapomniany. Co więcej, już dwa dni po jego pogrzebie w prasie warszawskiej podważono zasadność istnienia stanowiska inspektora w Instytucie Muzycznym, które muzyk zajmował przez ponad ćwierć wieku⁶⁸.

Na wysoką pozycję kompozytora w środowisku muzycznym zapewne wpływały koneksje rodzinne i towarzyskie. Brzowski był ojcem uznanej w Europie pianistki i teściem francuskiego dyplomaty, bratem cenionej warszawskiej aktorki Zofii Kurpińskiej, szwagrem jednego z wybitniejszych polskich kompozytorów, Karola Kurpińskiego. Prawdopodobnie wsparcie autora *Warszawianki*, a także przyjaźń z Fryderykiem Chopinem, miały duże znaczenie dla dalszej kariery Brzowskiego. Syn z pierwszego małżeństwa jego żony, Artur Aleksander Dücker, był spadkobiercą ważnego warszawskiego kupca, właścicielem Instytutu Wód Mineralnych przy Hotelu Drezdeńskim, miejsca spotkań miejskich elit. Jakie było znaczenie relacji rodzinno-towarzyskich w karierze Brzowskiego i rozpowszechnianiu jego kompozycji? Dopiero dalsze badania, do których niniejszy komunikat jest przyczynkiem, umożliwią rzetelną ocenę sylwetki i twórczości kompozytorskiej „nestora muzyków polskich”.

BIBLIOGRAFIA

- Bodnar, Maria. „Józef Brzowski. Przyczynek do polskiej kultury muzycznej XIX wieku”. *Kamerton* 40/41 (2001): 49–57.
- „Brzowska (Jadwiga)”. W: *Słownik muzyków polskich dawnych i nowoczesnych*, red. Albert Sowiński, 42–43. Paryż: nakładem autora, 1874.
- „Brzowska (Karolina)”. W: *Słownik muzyków polskich dawnych i nowoczesnych*, red. Albert Sowiński, 41–42. Paryż: nakładem autora, 1874.
- Brzowski, Józef. „Pamiętnik”, red. Maria Bodnar. *Kamerton* 42/43 (2002): 50–85, *Kamerton* 44/45 (2003): 65–126.
- „Brzowski (Józef)”. W: *Słownik muzyków polskich dawnych i nowoczesnych*, red. Albert Sowiński, 42. Paryż: nakładem autora, 1874.
- „Brzowski Józef”. W: *Słownik muzyków polskich*, red. Chomiński, Józef. T. 1, 56–57. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1964.
- „Brzowski Józef”. W: *Słownik Biograficzny Teatru Polskiego 1765–1965*, red. Zbigniew Raszewski, 71. Warszawa: PWN, 1973.
- „Dmitriyev-Mamonov Aleksandr Ivanovich” [Дмитриев-Мамонов Александр Иванович], Napoleonovskaya epokha: istoriya i rekonstruktsiya, <http://napoleonic.ru>, dostęp 30 IV 2022.
- Jeż, Teodor Tomasz (Zygmunt Miłkowski). *Od kolebki przez życie. Wspomnienia*. T. 3. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1937.
- Kania, Emanuel. „Józef Brzowski”. *Kłosa* 43, nr 1108 (1886): 197–198.

68 *Kurjer Warszawski* 68 (1888) nr 341, s. 3.

- Kolberg, Oskar. „Brzowski (Józef)”. W: *Encyklopedia powszechna*, red. Samuel Orgelbrand. T. 4, 500. Warszawa: S. Orgelbrand, 1860.
- Korespondencja Fryderyka Chopina*. T. 2, cz. 1, 1831–1838. Wyd. Zofia Helman, Zbigniew Skowron, Hanna Wróblewska-Straus. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2017.
- Kuklo, Cezary. *Rodzina w osiemnastowiecznej Warszawie*. Białystok: Instytut Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego, 1991.
- „Kurpińska Zofia”. W: *Słownik Biograficzny Teatru Polskiego 1765–1965*, red. Zbigniew Raszewski, 354. Warszawa: PWN, 1973.
- Lachowicz, Stanisław. „Brzowski Józef”. W: *Encyklopedia muzyczna PWM*, red. Elżbieta Dziębowska. T. 2, 50–51. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1979.
- Noskowski, Zygmunt. „Refleksje muzyczne. Dola kompozytora”. *Kurjer Warszawski* 68, nr 350 (1888): 1–2.
- Nowak-Romanowicz, Alina. „Brzowska-Mejean [!] Jadwiga”. W: *Słownik muzyków polskich*, red. Józef Chomiński. T. 1, 56. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1964.
- Poplatek, Jan. *Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej*. Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1974.
- Prosnak, Jan. „Kolekcjonerstwo muzyczne w Warszawie w latach 1850–1914”. W: *Kultura muzyczna Warszawy drugiej połowy XIX wieku*, red. Andrzej Spóz, 292–310. Warszawa: PWN, 1980.
- Rambeau, Marie-Paule, Ewa Talma-Davous. „Józef Brzowski: un musicista polacco nella Parigi musicale della Monarchia di luglio = Józef Brzowski: A Polish Musician in the Parisian Musical World of the July Monarchy = Józef Brzowski: un musicien polonais dans le Paris musical de la Monarchie de Juillet”. W: *Chopin e il suono di Pleyel. Arte e musica nella Parigi romantica = Chopin and the Pleyel Sound. Art and Music in Romantic Paris = Chopin et le son Pleyel. Art et musique dans le Paris romantique*, red. Florence Gétreau, 82–157. Briosco: Villa Medici Giulini, 2010.
- Sainlaude, Stève. *France and the American Civil War. A Diplomatic History*, przekł. Jessica Edwards. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2019.
- Siwkowska, Janina. *Nokturn czyli Rodzina Fryderyka Chopina i Warszawa w latach 1832–1881*. T. 2. Warszawa: Książka i Wiedza, 1988.
- Szulc, Eugeniusz. *Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Warszawie. Zmarli i ich rodziny*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1989.
- Talma-Davous, Ewa. „Józef Brzowski”. Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, https://chopin.nifc.pl/pl/chopin/osoba/4138_brzowski_jozef, dostęp 30 IV 2022.
- Teleszewska, Magdalena. „Status prawny dzieci nieślubnych na ziemiach polskich w dobie zaborów w świetle Kodeksu Cywilnego Napoleona”. *Czasopismo Prawno-Historyczne* 66, nr 1 (2014): 383–391.
- Warszawskie Zabytkowe Pomniki Nagrobne, https://cmentarze.um.warszawa.pl/pomnik.aspx?pom_id=456, dostęp 30 IV 2022.
- Wrocki, Edward. *Nekropol muzyczny. Powązki w Warszawie*. Warszawa: [b. wyd.], 1925.

‘A NESTOR OF POLISH MUSICIANS?’ JÓZEF BRZOWSKI AND HIS FAMILY
IN THE LIGHT OF CHURCH REGISTERS AND OTHER DOCUMENTS

Józef Brzowski (1805–88) was a major figure in nineteenth-century Warsaw’s musical life. His date of birth has not been confirmed in sources to date. Research in the registers of Warsaw’s Parish of St Andrew has revealed Brzowski’s birth certificate dated 18th April 1805, along with place of birth: a house at 703, Leszno Street (mortgage repertory number, corresponding to the later No. 62). Enclosed with this certificate is a correction dated 1835, concerning erroneous spelling of the musician’s surname in the original document.

The composer’s parents, Karol Brzowski (ca 1768–1831?) and Tekla née Przeździecka (ca 1773–1851), had, apart from this son, also probably four daughters, for three of whom we have personal data: Karolina (1798?–1813), student at the Drama School, Zofia (1800–79), actress at the National Theatre, married to Karol Kurpiński, and Tekla Klementyna (1809–11).

In 1835 Józef Brzowski got married to Anna Elżbieta Dücker née Ketschon (1795?–1843), widow of Karol Fryderyk Dücker (ca 1764–1834); the Brzowskis had a daughter, Jadwiga Wawrzyna (1830–after 1892), baptised only after their parents’ wedding. In 1849, the musician got married again, this time to Florentyna Górecka (1819?–1905), with whom he had a son, Alexander (1843–58), a Drama School student, baptised (like his elder sister) after his parents had married. Józef Brzowski died on 3rd or 4th December 1888; the date on the death certificate differs from those on the composer’s grave and announced in the press.

Jadwiga Wawrzyna Brzowska grew up to be a pianist of international fame; she gave concerts from 1840 onwards. During her 1860 stay in New Orleans, she got married to the French consul Eugène August Méjan (1814–74). Brzowska-Méjan died after 1892, possibly even after 1903.

Brzowski, one of the most prominent Warsaw musicians, was forgotten soon after his death. It is possible that it was his social and family connections (he was Karol Kurpiński’s brother-in-law as well as a friend to Fryderyk Chopin) rather than the composer’s own talent that helped him launch his career.

Translated by Tomasz Zymer

Słowa kluczowe / keywords: Józef Brzowski, Jadwiga Brzowska-Méjan, Karol Kurpiński, Warszawa w XIX w. / nineteenth-century Warsaw, Instytut Muzyczny Warszawski / Warsaw Music Institute, badania genealogiczne / genealogical research

Tomasz Fatalski – muzykolog i genealog. Studia w Instytucie Muzykologii na Uniwersytecie Warszawskim ukończył z wyróżnieniem w 2020 r. (praca magisterska pt. *Arie Carla Dittersa von Dittersdorfa ze zbiorów klasztorów wrocławskich*). Obecnie jako doktorant w tymże instytucie przygotowuje pod kierunkiem dr. hab. Tomasza Jeża, prof. UW, pracę poświęconą muzyce religijnej Carla Dittersa von Dittersdorfa na Śląsku. Do jego głównych zainteresowań naukowych należą: historia muzyki XVIII w. na Śląsku i w Rzeczypospolitej, twórczość Carla Dittersa von Dittersdorfa, edytorstwo muzyczne, badania genealogiczne dotyczące ziem polskich i Czech.
t.fatalski@uw.edu.pl